

Swedish Civil
Contingencies
Agency

Räddningsinsatser vid händelser med Farliga ämnen

Innehåll:

Inledning	4
Inriktning Farliga ämnen 2015	5
Nationella förstärkningsresurser	6
Först på plats	8
Planering och samverkan	9
Regional planering och samverkan	10
Indikeringsförmåga	11
Provtagning med uppsamling	12
Internetutbildningar	13
Interaktivt utbildningsverktyg	14
Information om akut prehospitalt omhändertagande	14
Företagens kemberedskap	15

Inledning

Händelser med farliga ämnen kan få mycket allvarliga konsekvenser, både för de människor som drabbas liksom för samhället som helhet och insatspersonal som blir inblandad i händelsen. För att genomföra effektiva insatser krävs gemensam planering och samverkan.

Här presenteras ett antal färdiga och pågående utvecklingsprojekt som t ex

- nationella förstärkningsresurser som ska stödja den kommunala räddningstjänsten vid händelser med farliga ämnen
- först på plats, en kalender avsedd för räddningstjänst, sjukvård och polis
- rekommendationer för att skapa förutsättningar för bättre samverkan mellan ”blåljusmyndigheter”
- utbildningar m m

Broschyrens syfte är att ge en överblick över genomfört och pågående arbete.

Flera av projekten är ett samarbete mellan MSB, Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen, Strålsäkerhetsmyndigheten m fl.

Fördjupad information kommer att finnas på MSB webbplats www.msbmyndigheten.se/farligaamnen.

Inriktning Farliga ämnen till 2015

I rapporten "Inriktning Farliga ämnen 2015" (regleringsbrev 2006 §4 p45) som utkom i december 2008 beskriver dåvarande Räddningsverket, i samråd med Kustbevakningen och Sjöfartsverket samt övriga berörda aktörer, inriktning för skadebegränsning av händelser med farliga ämnen till havs och på land.

Rapporten granskar risker mot målsättningar och åtgärder före, under och efter en olycka med farliga ämnen. Inga dramatiska förändringar kan förutses men på sikt kommer volymer, antal transporter och fördelning av farliga ämnen att påverkas.

En förklaring till det kan vara att det finns en viss tröghet i systemet. Omfattande transportnät som exempelvis järnvägar byggs inte på kort tid. EU:s gemensamma styrning i kemikalieförordningen, REACH, kommer att ha en stor inverkan genom att färre farliga ämnen kommer att tillåtas i framtiden.

Förnyelsebara drivmedel ökar samtidigt som miljömedvetenheten bidrar till att förändring ställer högre krav på människan och hennes kompetens.

Rapporten ger förslag på inriktning av förbättringsarbete inför framtiden.

Nationella förstärkningsresurser

Fyra Saneringsenheter

Tre Avancerade
Indikeringsenheter

Förstärkningsresurser för
farliga ämnen

Sex Keminheter

Oljeskyddsföråd

Kemkoordinatorer

De nationella förstärkningsresurserna kan användas som ett stöd till den lokala räddningstjänsten vid komplicerade händelser samt vid planerade arrangemang, exempelvis större idrottsarrangemang, internationella stora möten och statsbesök.

Nationella resurser, både personellt och materiellt, ska stödja den lokala räddningstjänsten vid händelser med farliga ämnen.

Följande resurser finns:

- **Kemenhet**
Räddningstjänst i kemisk miljö.
- **Saneringsenhet**
Sanering av insatspersonal och vid planerade händelser även livräddande personsanering.
- **Indikeringsenhet**
Identifiera och analysera okänt ämne på skadeplats.
- **Kemkoordinatorer**
Ska stödja kommunernas arbete i sin region med att planera och förebygga händelser med farliga ämnen men inte operativt.
- **Oljeskyddsföråd**
Ska stödja den kommun som drabbats av utsläpp av olja vid strandkanten i statliga vatten. Stödet består av materiella och personella resurser.

Nationella förstärkningsresurser kan också bistå med internationellt stöd vid händelser med farliga ämnen.

Först på plats

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Socialstyrelsen

Rikspolisstyrelsen

Statens strålskyddsinstitut
Swedish Radiation Protection Authority

Kalendern är framtagen speciellt för händelser med farliga ämnen (CBRNE) och kan användas av räddningstjänst, sjukvård och polis under insatsens initiala skede.

Åtgärdskalendern är ett beslutsstöd och en lathund för den som redan har grundkunskaper i arbetet på skadeplats och berör personal på alla befattningsnivåer.

Oavsett om det är en olycka eller en antagonistisk händelse är den avsedd att underlätta för att identifiera CBRNE-händelser och vidta förstahandsåtgärder.

Planering och samverkan

Socialstyrelsen, Rikspolisstyrelsen och Räddningsverket har tagit fram gemensamma rekommendationer för bättre samverkan och kunskaper som exempelvis ny skadeplatsorganisation.

Händelser med farliga ämnen kan få mycket allvarliga konsekvenser, både för de människor som drabbas och för samhället som helhet. För att genomföra effektiva insatser krävs gemensam planering och samverkan.

Varje insats är unik och kräver stor flexibilitet i arbetet för de aktörer som ska arbeta med händelsen. Omfattning och farlighet styr insatsen.

Syftet med rekommendationerna är också att förbättra utbildningen inom området och öka myndigheternas kunskaper om varandras arbetssätt.

Regional planering och samverkan

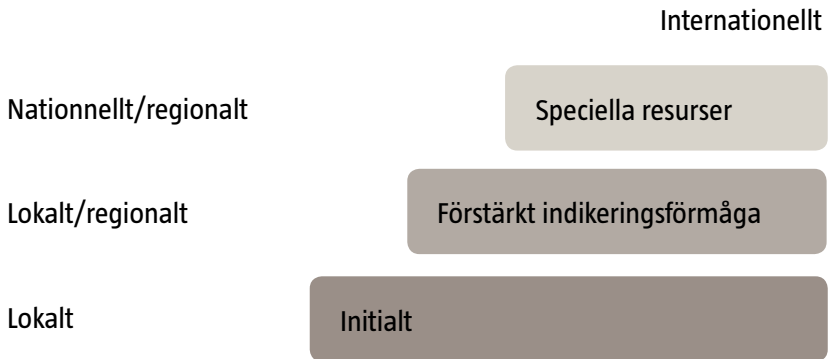
I lagen om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap finns stöd för att skapa regionala samordningsfunktioner (RSF).

Syftet med samordningsfunktionen är att främja planering i samverkan mellan de lokala och regionala aktörerna inom räddningstjänst, sjukvård och polis. Denna funktion ska inte ersätta befintliga strukturer. Om det redan finns en fungerande regional samverkan ska samordningsfunktionen ses som ett komplement.

Enligt rekommendationerna i rapporten "Planering och samverkan vid händelser med farliga ämnen" ska RSF sammankallas av länsstyrelsen. Organisationerna ska gemensamt planera och genomföra utbildningar och övningar för insatspersonal samt planera för händelser inom regionen.

Indikeringsförmåga

Målet är att åstadkomma en effektiv indikering och koordinerad insats vid händelser med farliga ämnen. Syftet är att skydda och rädda liv, säkerställa insatspersonalens hälsa och säkerhet samt skydda miljön.

Varna - Lokal nivå

Det personliga skyddet ska förstärkas genom varning. Åtgärder under insatsens inledande skede, ingen specialkompetens, ingen specialutrustning.

Mäta - Regional nivå

Förstärkt indikeringsförmåga (planerad), speciell kompetens, speciell utrustning som ska verifiera och/eller identifiera ett ämne, eventuella läckage.

Analysera/Identifiera - Regional, nationell nivå

Kan på vissa orter ha regional specialistkompetens men oftast finns expertkompetens och speciella resurser utanför blåljusmyndigheternas organisationer.

I samverkan mellan RPS, SRV, SoS, SSM, KBM, FOI, Tullverket och SKL har en gemensam riktlinje tagits fram för indikering av kemikalier och radioaktiva ämnen.

Provtagning med uppsamling

Provtagning bör kunna göras av den som är först på plats. Räddningsverket kommer att i samverkan med polis ta fram en enkel provtagningsutrustning, som ska användas av räddningstjänst och polis.

Utrustningen är av engångskaraktär och kan bestå av:

- uppsamlingskärl,
- uppsamlingsanordningar för både vätska, föremål och jordprover,
- utrustning för att ta avstrykningsprover.

Tillsammans med provtagningsutrustningen kommer det att finnas exempel på provtagning, bruksanvisning och metodbeskrivning.

Vid flera olika typer av händelser med farliga och okända ämnen finns ett behov av tidig och snabb insamling samt transport av prover för analys, bevisföring eller andra ändamål.

Internetutbildningar

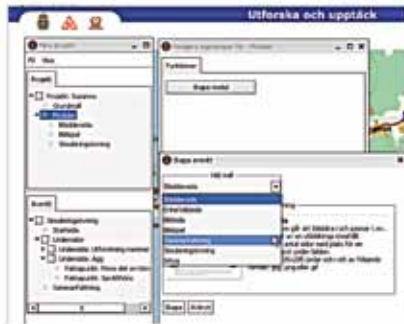
Var som helst och när som helst kan du träna på hur en skadplatsorganisation kan konstrueras oavsett typ av händelse. Det är händelsens omfattning och farlighet som avgör hur skadplatsorganisationen utformas.

I samarbete med Rikspolisstyrelsen och Socialstyrelsen tillhandahåller MSB nätutbildningar som alltid är tillgängliga. Internetutbildningen ska kunna erbjuda dels yrkesspecifika och dels organisationsgemensamma kunskaper men varje organisation agerar utifrån sitt ansvarsområde.

Utbildningen finns tillgänglig på www.raddningsverket.se/wufa (senare även MSB hemsida). Där måste du skapa en användare och ett lösenord. Där finns också en basutbildning för händelser med farliga ämnen.

Samverkan som strävar efter ett gemensamt synsätt för förberedande och grundläggande kunskaper och en nationellt likriktad och kvalitetssäkrad verksamhet.

Interaktivt utbildningsverktyg

Ett gemensamt interaktivt utbildningsverktyg för informations- och kunskapsspridning.

Utbildningsverktyget utgår från principen med standardmoduler enligt en standard för nätutbildning. Verktöget är utvecklat för att personer med datorvana ska kunna producera utbildningsmaterial oavsett om det är lokalt, regionalt eller nationellt. I verktöget finns det färdiga pedagogiska mallar.

Information om akut prehospitalt omhändertagande

Gemensam och utförlig information har tagits fram för livräddande och prehospitalt omhändertagande vid insatser med farliga ämnen.

De viktigaste hälsoriskerna vid exponering för respektive ämne beskrivs kortfattat i RIB:S* databas. Här finns information och svar på frågor om flera tusen kemikalier.

I första hand vänder sig informationen till räddningstjänst, sjukvård och polis.

*RIB är ett datorbaserat beslutsstöd för skydd mot olyckor som används av många myndigheter.

Företagens kemberedskap

Om en händelse med farliga ämnen sker någonstans i Sverige säkerställer "Företagens kemberedskap" att minst två personer inom 90 minuter efter larm dygnet runt ska finnas tillgängliga. Personerna är experter från företag som hanterar aktuell kemikalie och biståndspersonal som har kunskap om närbesläktade kemikalier.

I första hand finns det experthjälp för ammoniak, klor, svavel dioxid, natriumhydroxid, kaliumhydroxid, salpetersyra, saltsyra, svavelsyra, oleum och natriumhypoklorit.

Företagens kemberedskap är ett samverkansavtal som reglerar kemindustrins medverkan i kommunal räddningstjänst vid olyckor med vissa farliga ämnen och omfattar hela Sverige.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
651 81 Karlstad Tel 0771-240 240 www.msbmyndigheten.se
Publ. nr MSB 0118-09